SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2017 R.

2. Sieć biblioteczna i organizacja bibliotek

2.1. Stan sieci, struktura i organizacja bibliotek

Na koniec 2017 r. sieć bibliotek województwa śląskiego składała się ze **169** bibliotek macierzystych oraz 616 filii bibliotecznych; łącznie funkcjonowało **785** placówek (w porównaniu z rokiem 2016 zlikwidowano 4 filie biblioteczne).

Liczba bibliotek w podziale administracyjnym nie zmieniła się i przedstawiała się następująco:

- 1 biblioteka wojewódzka,
- 1 biblioteka powiatowa, której organizatorem jest wyłącznie samorząd powiatu,
- 19 bibliotek w miastach na prawach powiatu,
- 30 bibliotek gmin miejskich,
- 22 biblioteki gmin miejsko-wiejskich,
- 96 bibliotek gmin wiejskich.

Status formalno-prawny bibliotek przedstawiał się następująco:

- 151 bibliotek posiadało status instytucji kultury i było wpisanych do rejestru instytucji kultury.
- 18 bibliotek funkcjonuje w strukturach organizacyjnych innych instytucji kultury.

Były to placówki biblioteczne w gminach: Bieruń (Bieruński Ośrodek Kultury), Bobrowniki (GOK), Boronów (GOK), Dąbrowa Zielona (GOK), Imielin (Miejskie Centrum Kultury, które tworzą: Biblioteka Miejska i Dom Kultury „Sokolnia”), Istebna (Gminny Ośrodek Kultury, Promocji, Informacji Turystycznej i Biblioteka Publiczna w Istebnej), Knurów (Centrum Kultury), Koniecpol (Dom Kultury), Koziegłowy (Miejsko-Gminny Ośrodek Promocji Kultury), Miedźno (GOK), Mykanów (GOKiS), Ożarowice (Biblioteka i Ośrodek Kultury), Rędziny (GOK), Szczyrk (Miejski Ośrodek Kultury, Promocji i Informacji), Toszek (Centrum Kultury „Zamek w Toszku”), Tworóg (GOK), Węgierska Górka (Ośrodek Promocji Gminy), Wręczyca Wielka (GOK).

Wpływ nowelizacji ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (w zakresie możliwości łączenia bibliotek z innymi instytucjami kultury) na organizację bibliotek.

W roku 2017 uchwały intencyjne w sprawie połączenia biblioteki z inną instytucją kultury podjęto w **7** gminach województwa.

GMINA CZERNICHÓW (powiat żywiecki)

Dnia 30 stycznia 2017 r. Rada Gminy Czernichów podjęła uchwałę Nr XXI/163/2017 w sprawie zamiaru połączenia samorządowych instytucji kultury: Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Czernichowie oraz Gminnej Biblioteki Publicznej w Czernichowie w jedną instytucję kultury o nazwie: Gminne Centrum Kultury i Sportuw Czernichowie.

Z uwagi na nieodwracalne skutki planowanego połączenia i brak podstaw do wydania przez Bibliotekę Śląską w Katowicach pozytywnej opinii w sprawie zamiaru połączenia Gminnej Biblioteki Publicznej w Czernichowie z Gminnym Ośrodkiem Kultury i Sportu w Czernichowie negatywnie zaopiniowano zamiar przedstawiony w uchwale Rady Gminy Czernichów Nr XXI/163/2017.

GMINA PORĘBA (powiat zawierciański)

Dnia 27 marca 2017 r. Rada Miasta Poręba podjęła uchwałę Nr XXXVIII/246/17 w sprawie przystąpienia do połączenia samorządowych instytucji kultury: Miejskiej Biblioteki Publicznej oraz Miejskiego Ośrodka Kultury w Porębie.

Uzasadniając negatywną opinię Biblioteki Śląskiej w sprawie zamiaru połączenia Miejskiej Biblioteki Publicznej z Miejskim Ośrodkiem Kultury w jedną instytucję, wykazano, że uchwała Rady Miasta Poręba nr XXXVIII/246/17 dotknięta jest wadą przez pominięcie w niej wymogu wyraźnie wskazanego w art. 13 ust.7 ustawy o bibliotekach. Biorąc pod uwagę treść Uchwały Rady Miasta oraz pismo p.o. dyrektor, a także aktualny stan i ocenę merytoryczną Miejskiej Biblioteki Publicznej w Porębie, Biblioteka Śląska w Katowicach negatywnie zaopiniowała zamiar Rady Miasta Poręba wyrażony w podmiotowej uchwale.

GMINA POPÓW (powiat kłobucki)

Dnia 30 marca 2017 r. Rada Gminy Popów podjęła uchwałę Nr 174/XXX/2017 w sprawie zamiaru połączenia samorządowych instytucji kultury: Gminnej Biblioteki Publicznej oraz Gminnego Centrum Kultury w Popowie w jedną instytucję kultury o nazwie: Biblioteka i Gminne Centrum Kultury w Popowie. Uchwała jednak była pozbawiona podstaw merytorycznych i prawnych.

GMINA PILICA (powiat zawierciański)

Dnia 25 lipca 2017 r. Rada Miasta i Gminy Pilica podjęła uchwałę Nr XXXVIII/277/2017 w sprawie zamiaru likwidacji Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Pilicy.

W uzasadnieniu uchwały podano, iż: „z dniem 26.01.2018 r. zostanie utworzona instytucja kultury: Miejsko-Gminny Dom Kultury wraz z biblioteką publiczną w Pilicy, tym samym biblioteka publiczna utworzona zostanie w ramach Miejsko-Gminnego Domu Kultury, jakim będzie instytucja kultury szerzej zaspokajająca potrzeby mieszkańców Miasta i Gminy Pilicy […].

Biblioteka Śląska w Katowicach negatywnie zaopiniowała zamiar likwidacji Miejsko-Gminnej Biblioteki Publicznej w Pilicy wyrażony uchwałą Nr XXXVIII/277/2017 Rady Miasta i Gminy w Pilicy z dnia 25 lipca 2017 r.

GMINA KOSZARAWA (powiat żywiecki)

Dnia 11 września 2017 r. Rada Gminy Koszarawa podjęła uchwałę Nr XXXIV/165/2017 w sprawie zamiaru połączenia samorządowych instytucji kultury – Gminnej Biblioteki Publicznej z Gminnym Ośrodkiem Kultury w Koszarawie.

Biblioteka Śląska nie została włączona w tok opiniowania zamierzonego przedsięwzięcia wyrażonego uchwałą.

W tych okolicznościach Biblioteka Śląska zwróciła się do Wojewody Śląskiego, aby nadzór prawny podległego Wojewodzie Urzędu rozważył uchylenie uchwały Nr XXXIV/165/2017 Rady Gminy Koszarawa jako prawnie wadliwej.

Wobec powyższego zostało wydane przez organ nadzoru rozstrzygnięcie nadzorcze Nr NPII.4131.1.556.2017 z dnia 20 października 2017 r. stwierdzające nieważność uchwały Nr XXXIV/165/17 Rady Gminy Koszarawa z dnia 11 września 2017 r. w sprawie zamiaru połączenia samorządowych instytucji kultury - Gminnej Biblioteki Publicznej oraz Gminnego Ośrodka Kultury w Koszarawie – w całości.

GMINA RADZIECHOWY–WIEPRZ (powiat żywiecki)

Dnia 28 kwietnia 2017 r. Rada Gminy Radziechowy-Wieprz podjęła uchwałę Nr XL/244/17 w sprawie zamiaru połączenia samorządowych instytucji kultury: Gminnej Biblioteki Publicznej oraz Gminnego Centrum Kultury, Promocji, Turystyki w Radziechowach-Wieprzu w jedną instytucję kultury o nazwie: Gminne Centrum Kultury.

Nadesłane do Biblioteki Śląskiej w Katowicach dokumenty nie zawierały uzasadnienia do podjętej uchwały intencyjnej, przez co zamiar wyrażony w uchwale był nieprzejrzysty. Zawarte w uchwale zdanie (pkt 2 § 1) o brzmieniu: „Przyczyną zamierzonego połączenia jest poprawa działalności” nie zastępuje jej uzasadnienia i nie usuwa podstawowego braku wyjaśnienia motywów i racji przemawiających za podjętą decyzją. Z uwagi na nieodwracalne skutki planowanego połączenia, którymi mogą być konsekwencje wynikające z utraty osobowości prawnej przez Gminną Bibliotekę Publiczną takie jak: brak możliwości podpisywania umów, zaciągania zobowiązań, pozbawienie nowej jednostki dostępu do funduszy zewnętrznych dedykowanych wyłącznie bibliotekom publicznym oraz pozbawienie GBP własnego budżetu i możliwości decydowania o jego strukturze i braku podstaw do wydania przez Bibliotekę Śląską w Katowicach pozytywnej opinii w sprawie zamiaru połączenia Gminnej Biblioteki Publicznej w Radziechowach-Wieprzu z Gminnym Centrum Kultury, Promocji, Turystyki w Radziechowach-Wieprzu negatywnie zaopiniowano zamiar przedstawiony w uchwale Rady Gminy Radziechowy-Wieprz Nr XL/244/17.

MIASTO ORZESZE (powiat mikołowski)

Dnia 14 grudnia 2017 r. Rada Miejska Orzesze podjęła uchwałę Nr XL/551/17 w sprawie zamiaru połączenia samorządowych instytucji kultury: Miejskiego Ośrodka Kultury w Orzeszu oraz Miejskiej Biblioteki Publicznej w Orzeszu w jedną instytucję kultury o nazwie: Orzeskie Centrum Kultury i Czytelnictwa.

Opinię w podmiotowej sprawie Biblioteka Śląska wydała już w roku 2018 (dnia 22 stycznia). Z uwagi na nieodwracalne skutki planowanego połączenia i braku podstaw do wydania przez Bibliotekę Śląską w Katowicach pozytywnej opinii w sprawie zamiaru połączenia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Orzeszu z Miejskim Ośrodkiem w Orzeszu negatywnie zaopiniowano zamiar przedstawiony w uchwale Rady Miejskiej Orzesze nr XL/551/17.

Wszystkie opinie Biblioteki Śląskiej przesłano Przewodniczącemu Krajowej Rady Bibliotecznej Panu dr. Tomaszowi Makowskiemu.

W 2017 roku szereg bibliotek dokonało zmian i nowelizacji dokumentów. Jak wynikało ze sprawozdań, zmiany dotyczyły:

- **statutów** (Chorzów, Czeladź, Gliwice, Jastrzębie-Zdrój, Lubliniec, Łaziska Górne, Miasteczko Śląskie, Rydułtowy, Wisła, Kozy, Pawłowice, Pawonków, Rudnik, Wyry);
- **regulaminów pracy** (Czeladź, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Tarnowskie Góry, Tychy, Zabrze, Czernichów);
- **regulaminów organizacyjnych** (Będzin, Gliwice, Lubliniec, Miasteczko Śląskie, Racibórz, Ruda Śląska, Tarnowskie Góry, Wisła, Zabrze, Czernichów, Miedźna);
- **regulaminów wynagradzania** (Będzin, Czeladź, Dąbrowa Górnicza, Lubliniec, Tarnowskie Góry, Gierałtowice, Kozy, Miedźna, Porąbka);
- **regulaminów ZFŚS** (Będzin, Bielsko-Biała, Częstochowa Jaworzno, Mysłowice, Racibórz, Tarnowskie Góry, Tychy, Porąbka);
- **instrukcji kancelaryjnej** (Czeladź, Gliwice, Pszczyna, Sosnowiec, Chybie, Miedźna, Ornontowice, Ożarowice, Panki);
- **instrukcji inwentaryzacyjnej/kontroli zbiorów** (Będzin, Cieszyn, Częstochowa, Ruda Śląska, Tychy);
- **instrukcji bezpieczeństwa pożarowego** (Czeladź);
- **procedur związanych z polityką bezpieczeństwa informacji, danych osobowych** (Czeladź, Gliwice, Lędziny, Lubliniec, Mysłowice, Brenna, Gierałtowice, Miedźna, Olsztyn, Ożarowice, Świnna);
- **procedur związanych z polityką finansową/rachunkowości** (Czeladź, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Wisła, Porąbka);
- **regulaminów udostępniania i korzystania z usług** (Bielsko--Biała, Czeladź, Pszczyna, Racibórz, Sosnowiec, Wodzisław Śląski, Zabrze, Poraj).
- **regulaminów udzielania zamówień publicznych** (Bytom, Cieszyn, Dąbrowa Górnicza, Gliwice, Lubliniec, Pszczyna, Zabrze, Konopiska).

2.1.1. Obsługa finansowa biblioteki (księgowość w bibliotece, Centrum Usług wspólnych)

Biblioteki obsługiwane przez Centrum Usług Wspólnych:

- MBP w Kaletach (Centrum Usług Wspólnych)
- MBP w Porębie (Miejski Zespół Ekonomiczno-Administracyjny)
- MBP w Tychach (Centrum Usług Wspólnych)
- MBP w Ustroniu (Centrum Usług Wspólnych)
- MBP w Wiśle (Miejski Zespół Ekonomiczno-Administracyjny Szkół)
- MPBP w Lublińcu (Centrum Usług Wspólnych)
- GBP w Czernichowie (Gminny Zespół Oświatowy od 01.01.2018 r.)
- GBP w Dąbrowie Zielonej (Centrum Usług Wspólnych)
- GBP w Kamienicy Polskiej (Centrum Usług Wspólnych)
- GBP w Kozach (Centrum Usług Wspólnych)
- GBP w Niegowie (Centrum Usług Wspólnych od 01.01.2018 r.)
- GBP w Opatowie (Gminny Zespół Oświatowy)
- GBP w Popowie (obsługa finansowa prowadzona przez Urząd Gminy)
- GBP w Przystajni (Centrum Usług Wspólnych)
- GBP w Wielowsi (Centrum Usług Wspólnych)
- GBP we Włodowicach (Centrum Usług Wspólnych)

2.2. Zmiany w sieci bibliotecznej

Nowe punkty biblioteczne

W październiku 2017 r. została utworzona Stacja Czytelnia – punkt dla podróżnych na dworcu PKP w Myszkowie. Lokal został oddany Bibliotece w użyczenie na czas określony. Punkt nie posiada własnego księgozbioru, prasa została zaprenumerowana od IV kwartału. Oprócz księgozbioru z placówki centralnej w lokalu znajdują się także pierwsze eksponaty dotyczące historii Myszkowa, których właścicielem jest Miejski Dom Kultury. Pomieszczenie zdobią prace członków koła fotograficznego działającego przy MDK. Na wyposażenie powstałej Stacji Czytelnia – Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Myszkowie otrzymała dotację celową w wysokości 18 700 zł, którą przeznaczono na zakup regałów bibliotecznych, gablot wystawienniczych, systemów zawieszeń obrazów, stolików, krzeseł, sztalug itp. Punkt wyposażono także w zestaw komputerowy z urządzeniem wielofunkcyjnym.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Raciborzu otworzyła w roku sprawozdawczym Punkt Biblioteczny w Klubie dla Młodzieży STREFA.

Zlikwidowane punkty biblioteczne

Gminna Biblioteka Publiczna w Krzyżanowicach

Gminna Biblioteka Publiczna zlikwidowała Punkt Biblioteczny w Nowej Wiosce.

Nowe filie biblioteczne:

Miejska Biblioteka Publiczna w Czeladzi

Z dniem 2 stycznia 2017 r. swoją działalność rozpoczęła Kopalnia Kultury w Czeladzi, zlokalizowana w południowej dzielnicy miasta – na Piaskach, pełni funkcję miejskiego centrum kultury i rozrywki. Kopalnia działa w ramach Miejskiej Biblioteki Publicznej im. Marii Nogajowej (nie ma statusu filii bibliotecznej, organizacyjnie przypisana do Filii Bibliotecznej Piaski). Dzisiejszy wygląd tej części miasta zawdzięcza się francuskim właścicielom Towarzystwa Bezimiennego Kopalń Węgla „Czeladź", które swą siedzibę miało w Paryżu. Nazwa instytucji nawiązuje do tradycji górniczych utrzymanych do dziś w tym regionie. Elewacja budynku jest odzwierciedleniem dachów pokopalnianych kamienic dzielnicy robotniczej Piaski, przetworzonych przez projektanta specjalnym algorytmem. Obiekt dysponuje sceną zewnętrzną umieszczoną od strony Placu imienia Victora Viannaya – zarządcy kopalni od 1903 roku. Ozdobą placu, oddanego do użytku mieszkańcom w 2015, roku jest lampa górnicza będąca swoistym podziękowaniem dla wszystkich, którzy zbudowali Piaski i kopalnię „Czeladź", będącą do połowy lat 90. miejscem pracy dla tysięcy górników. Celem Kopalni Kultury jest przede wszystkim wspieranie wielopokoleniowego ruchu amatorskiego mieszkańców oraz organizacja koncertów, dlatego też instytucja wyposażona jest w trzy sale prób, salę widowiskową, trzy sale taneczne, salę plastyczną oraz salę pod studio nagrań, co umożliwia równoczesne prowadzenie wielu działań artystycznych.

Zlikwidowane Filie biblioteczne:

Miejska Biblioteka Publiczna w Czeladzi

Dnia 27 września 2017 r. Rada Miejska w Czeladzi podjęła uchwałę Nr XLIII/529/2017 o likwidacji Filii bibliotecznej nr 3 usytuowanej na terenie szpitala w Czeladzi. Przyczyną likwidacji placówki była decyzja władz szpitala o przeniesieniu placówki do pomieszczenia, które absolutnie nie spełniało wymogów filii szpitalnej.

Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Lublińcu

Z dniem 31 sierpnia 2017 r. na mocy uchwały Rady Miejskiej Nr 398/XXXVIII/2017 w sprawie nadania nowego statutu MPBP zlikwidowano nieistniejącą już fizycznie od kilku lat Filię nr 1 przy ul. Wyszyńskiego, dla której wykonano projekt nowego obiektu i od lat przedłużano pozwolenie na budowę, a który z uwagi na budowę nowej centrali w odległości ok. 400m nie będzie realizowany, gdyż budowa zarówno nowoczesnej biblioteki, jak i malutkiej filii byłaby bezzasadna. Zlikwidowano również Filię nr 2 przy ul. W. Hajdy z uwagi na brak możliwości dalszej działalności Filii w budynku przedszkola po jego modernizacji (pomieszczenie gdzie wcześniej zlokalizowana była Filia nr 2 zostało całkowicie zburzone i pozostały tylko zbyt niskie dla prowadzenia działalności piwnice).

Miejska Biblioteka Publiczna w Tarnowskich Górach

Na podstawie Uchwały nr XLII/439/2017 Rady Miejskiej w Tarnowskich Górach z dnia 27 września 2017 r. została zlikwidowana, z dniem 30.11.2017 r., Filia biblioteczna Nr 14 mieszcząca się w dzielnicy Pniowiec przy ulicy

Jagodowej 72. Przyczyną likwidacji placówki była reforma edukacji. Filia mieściła się w budynku szkoły podstawowej.

2.3. Nagrody i wyróżnienia

W roku 2017 pracownicy bibliotek zostali uhonorowani wieloma nagrodami, wyróżnieniami, dyplomami. Wiele z nich trafiło także do instytucji.

Wybrane przykłady:

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Będzinie

- Nagroda Prezydenta Miasta Będzina za całokształt działalności kulturalnej Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Będzinie.
- Odznaki honorowe „Zasłużony dla Kultury Polskiej" przyznawane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego otrzymały: Pani Małgorzata Janas i Pani Beata Wardęga. Odznaki wręczono w Śląskim Urzędzie Marszałkowskim w Katowicach.
- Uhonorowano MiPBP w Będzinie statuetką przyznaną przez Zarząd Zagłębiowskiej Komandorii Stowarzyszenia Dam i Kawalerów Orderu Św. Stanisława w Będzinie za wieloletnią współpracę i życzliwość okazywaną Zarządowi (statuetka wręczona podczas gali jubileuszu 20-lecia Zagłębiowskiej Komandorii).
- Biblioteka otrzymała Certyfikat Kompetencji w zakresie wdrażania innowacyjnych rozwiązań technicznych i technologicznych eksploatacji budynków przyznany przez Ogólnopolski Instytut Nieruchomości.
- MiPBP w Będzinie otrzymała także nominację do Zagłębiowskiej Nagrody „Humanitas" przyznawanej przez Wyższą Szkołę Humanitas w Sosnowcu.

Biblioteka Publiczna w Częstochowie

- Decyzją Zarządu Głównego SBP Biblioteka Publiczna w Częstochowie, z okazji jubileuszu 100-lecia działalności została uhonorowana medalem „Bibliotheca Magna Perennisque".
- Filia nr 9 uzyskała Certyfikat Prezydenta Miasta Częstochowy jako „Miejsce przyjazne rodzinom z dziećmi".

Miejska Biblioteka Publiczna w Gliwicach

- Na wniosek Kolegium Bibliotecznego Prezydent Miasta Gliwice przyznał dyrektor MBP – Bognie Dobrakowskiej – Nagrodę I Stopnia w kategorii Upowszechnianie kultury za osiągnięcia w dziedzinie kultury w 2016 roku.
- MBP w Gliwicach otrzymała list gratulacyjny za utrzymywanie wysokiego poziomu działań promujących czytelnictwo w ogólnopolskim konkursie Mistrz Promocji Czytelnictwa 2016, organizowanym przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich.

Miejska Biblioteka Publiczna w Mikołowie

- Miejska Biblioteka Publiczna zajęła I miejsce w I edycji konkursu organizowanego przez Kinder - Mleczna Kanapka pod hasłem „Przerwa na czytanie". Nagrodą w konkursie był zestaw 250 książek oraz bardzo ciekawe pufy do wspólnego czytania.
- Dyrektor MBP, Pani Bożena Holesz, otrzymała tytuł „Dobroczyńca 2017 roku" przyznany przez Mikołowskie Centrum Wolontariatu przy ZHP Hufiec Ziemi Mikołowskiej.
- Biblioteka znalazła się także wśród laureatów 8. edycji ogólnopolskiego konkursu literacko-plastycznego BAZGROŁ. Na konkurs MBP zgłosiła wydaną przez siebie książkę Marii Brol „Bóg, rodzina i przyjaciele", ilustrowaną rysunkami dzieci z mikołowskich przedszkoli i szkół podstawowych.

Miejska Biblioteka Publiczna w Piekarach Śląskich

- II nagroda w konkursie Tablety w Twojej bibliotece – otrzymana w styczniu 2017 z rąk Fundacji Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, w wysokości 8 tys. złotych, na zakup tabletów i aplikacji. Nagroda w uzasadnieniu jury została przyznana za moc konkretów, kompleksowość i interdyscyplinarność działań, za świetną orientację w świecie nowoczesnych urządzeń i poszukiwanie sposobów na wykorzystywanie ich w działaniach z osobami niepełnosprawnymi, za pokazanie skali dotychczasowego wykorzystania tabletów oraz za równie szeroki wachlarz planowanych działań.
- Wyróżnienie za działania w ramach edycji 2016/2017 akcji Masz Głos. 5 czerwca 2017 r. Biblioteka otrzymała na Zamku Królewskim w Warszawie wyróżnienie Fundacji Stefana Batorego. W uzasadnieniu jury wyróżnienie

zostało przyznane za zaproszenie mieszkańców i mieszkanek Piekar Śląskich do współpracy przy dopasowywaniu placówki do ich potrzeb oraz szybką reakcję na napływające propozycje. W ramach akcji Masz Głos biblioteka przeprowadziła ankietę oraz warsztaty z mieszkańcami.

- W konkursie na ekspertów i ekspertki kongresu „Biblioteka twórców" znalazł się instruktor MBP Łukasz Żywulski, który podczas kongresu zaprezentował na sali plenarnej prelekcję poświęconą projektowaniu graficznemu w bibliotekach. Konkurs organizowała Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego.

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Raciborzu

- Pani Marzena Mróz – kierownik Wypożyczalni dla Dzieci i Młodzieży Eureka – otrzymała certyfikat AFLATOUN EDUKATOR za przeprowadzenie warsztatów bazujących na nauczaniu empirycznym w ramach międzynarodowego programu edukacji społeczno-finansowej Aflatoun. Certyfikat przyznano na wniosek prezesa Zarządu Fundacji Nauka dla Środowiska.

Miejska Biblioteka Publiczna w Rudzie Śląskiej

- Filia Nr 18 Miejskiej Biblioteki Publicznej była gospodarzem wizyty Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy w Rudzie Śląskiej. Prezydent odwiedził placówkę oraz Międzynarodowy Instytut Dialogu i Tolerancji im. Jana Karskiego, który mieści się na terenie halembskiej placówki bibliotecznej.

Miejska Biblioteka Publiczna w Sosnowcu

- W roku jubileuszu 90-lecia Biblioteki wyróżniający się bibliotekarze otrzymali odznaczenia państwowe (Ewa Tkacz – brązowy Krzyż Zasługi; Jolanta Chodur, Elżbieta Gałkowska, Lidia Kucińska, Bożena Pałasz, Mirosława Piętka, Dorota Szatan, Małgorzata Toczkowska, Elżbieta Walczak – Złoty Medal za Długoletnią Służbę), odznaki honorowe „Zasłużony dla Kultury Polskiej" (Justyna Adamowska, Małgorzata Baczyńska, Anna Kamińska, Agnieszka Pytlik, Sylwia Szarwark, Beata Szymczak, Danuta Witek, Małgorzata Żurkiewicz) oraz dyplomy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Joanna Siedlecka, Aneta Wcisło, Katarzyna Zawadzka). Ponadto, Sylwia Szarwark otrzymała prestiżową Nagrodę Śląskiego Środowiska Bibliotekarskiego im. Józefa Lompy.

Miejska Biblioteka Publiczna w Tychach

- Instytucja otrzymała wyróżnienie od Fundacji ABCXXI dla Biblioteki i Koordynatora w konkursie na najlepiej przeprowadzoną kampanię „Cała Polska czyta dzieciom" w roku szkolnym 2016/2017.
- Dyrektor MBP, Pani Anna Krawczyk, otrzymała nominację do nagrody „Osobowość Roku 2017" Dziennika Zachodniego – Kultura Tychy, za uczynienie z biblioteki wiodącej instytucji kultury w Tychach poprzez bogactwo zajęć, warsztatów, spotkań, kiermaszy książek i wielu innych imprez dla różnych grup wiekowych.

Miejska Biblioteka Publiczna w Żorach

- Projekt CreativeSpace@Library, opracowany przez Bibliotekę, został zaprezentowany szerokiej publiczności podczas 83. Światowego Kongresu Bibliotek i Informacji IFLA 2017 we Wrocławiu. Prezentacja zatytułowana EVS Changes The Library. For plus Points! została pokazana dwukrotnie jako jeden z pięciu polskich wyróżnionych projektów.
- MBP zdobyła I miejsce w kategorii Pokaż nam plusy swojego Erasmusa+ w konkursie Selfi+ zorganizowanym przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji oraz Agencję Narodową programu Erasmus+.

Gminna Biblioteka Publiczna w Chełmie Śląskim

- Biblioteka została laureatem Konkursu Endgame (organizowanego przez wydawnictwo SQN), konkursu „25-lecie Magicznego Domku na Drzewie" (organizowanego przez wydawnictwo Mamania), za co otrzymała nagrody książkowe oraz konkursu „Re-animuj się!" (organizowanego przez sieć LaBiB oraz Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego), dzięki czemu zorganizowano warsztat, a także konsultacje z Ambasadorem LaBiB – Szymonem Wałowskim, zatytułowane „Kodowanie i robotyka w każdej bibliotece – strategia, scenariusze, narzędzia".

Gminna Biblioteka Publiczna w Jasienicy

- Podczas obchodów jubileuszu 60-lecia działalności GBP wręczone zostały odznaczenia państwowe

emerytowanym pracownikom Biblioteki. Pani Joanna Kubaczka, założycielka Biblioteki w Jasienicy i jej długoletni dyrektor otrzymała brązowy medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis", przyznany przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za działalność kulturalną, społeczną i pedagogiczną.

- Pani Helena Podstawna otrzymała „Srebrny Krzyż Zasługi", przyznany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za propagowanie kultury regionalnej, czytelnictwa oraz działalność kulturalno-pedagogiczną.

Gminny Ośrodek Kultury. Gminna Biblioteka w Rędzinach

- W 2017 r. Biblioteka została wyróżniona Złotą Odznaką Honorową za Zasługi dla Województwa Śląskiego przyznaną przez Sejmik Województwa Śląskiego.

Nagrody i wyróżnienia otrzymało również wielu innych pracowników bibliotek. Były to dowody uznania przyznawane przez starostów, burmistrzów i wójtów oraz wyróżnienia ze strony towarzystw, stowarzyszeń i organizacji społecznych.

2.4. Stan organizacyjny i działalność bibliotek powiatowych; wysokość dotacji na ich działalność ponadlokalną (ze szczególnym uwzględnieniem zmian w stosunku do ubiegłego roku)

Liczba bibliotek powiatowych w województwie śląskim, które wypełniały zadania ponadlokalne w 2017 r., tak jak w roku poprzednim, wynosiła 16. Biblioteki powiatowej nadal nie powołał powiat bieruńsko-lędziński. Tamtejsze biblioteki pozostają pod opieką merytoryczną Biblioteki Śląskiej w Katowicach.

Podstawy prawne działania i organizację bibliotek określają statuty, nadane przez organizatora. Obok tego dokumentu, wszystkie biblioteki powiatowe w zakresie zadań ponadlokalnych, działają na podstawie porozumień zawartych między samorządami miast a samorządami powiatów ziemskich aneksowanych każdego roku. W woj. śląskim dziewięć bibliotek powiatowych wypełnia zadania ponadlokalne w oparciu o zapisy w statutach. W grupie tej znajdują się:

- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Stefana Żeromskiego w Będzinie;
- Biblioteka Miejska w Cieszynie;
- Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach z siedzibą w Pyskowicach;
- Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Józefa Lompy w Lublińcu;
- Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Łaziskach Górnych (dla pow. mikołowskiego);
- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Ryszarda Kincla w Raciborzu;
- Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. Konstantego Prusa w Rybniku;
- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Zawierciu;
- Żywiecka Biblioteka Samorządowa w Żywcu.

Biblioteki powiatowe, które działają tylko w oparciu o porozumienia zawierane ze starostwami powiatowymi to: Biblioteka Publiczna im. dr. Władysława Biegańskiego w Częstochowie oraz Biblioteka Publiczna Gminy Kłobuck im. Jana Długosza w Kłobucku.

Analiza zawartości statutów wskazuje, że nie wszystkie biblioteki mają w nich zawarte zadania właściwe dla instytucji powiatowej lub sformułowane są one bardzo ogólnie, dlatego zapisy te są doprecyzowane w dodatkowych porozumieniach. Biblioteki, które funkcjonują w tym modelu to:

- Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej;
- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Myszkowie;
- Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Pszczynie;
- Miejska Biblioteka Publiczna im. Bolesława Lubosza w Tarnowskich Górach;
- Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Wodzisławiu Śląskim.

Organizacja zadań ponadlokalnych w bibliotekach powiatowych woj. śląskiego, zawarta w statutach i porozumieniach, jest zgodna z Ustawą o bibliotekach. Treść zapisów określa szczegółowo zakres udzielanej opieki i nadzoru merytorycznego nad bibliotekami, działania promujące czytelnictwo w regionie oraz kwotę dofinansowania. Podległe biblioteki mogą liczyć na wsparcie książnicy powiatowej w szczególności w obsłudze bibliotecznej mieszkańców danego powiatu, pomocy w organizacji imprez i konkursów czytelniczych, gromadzeniu, opracowaniu i selekcji księgozbioru, komputeryzacji placówek oraz doskonalenia zawodowego.

Zakres prac instrukcyjno-metodycznych i szkoleniowych bibliotek powiatowych jest uwarunkowany sytuacją finansową

i organizacyjną bibliotek. W szczególności realizacja tych zadań zależy od przyznanego przez organizatora budżetu, kadry bibliotekarskiej opiekującej się podległymi bibliotekami, stosowanymi metodami pracy, sytuacji organizacyjnej instruktorów oraz innych zobowiązań.

Poniższa tabela przedstawia poziom finansowania bibliotek powiatowych przez starostwa w 2017 r., plan finansowy na rok 2018 oraz liczbę bibliotek objętych opieką merytoryczną.

Lp.	Nazwa Biblioteki	Wysokość środków przekazywanych przez starostwo		Liczba bibliotek i filii pod opieką bibliotek (bez własnej sieci) w 2017 r.
		wykonanie 2017	Plan 2018	
1.	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Stefana Żeromskiego w Będzinie	90.000	90.000	28
2.	Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej	170.000	170.000	38
3.	Biblioteka Miejska w Cieszynie	140.935	140.180	27
4.	Biblioteka Publiczna im. dr. Władysława Biegańskiego w Częstochowie	45.000	50.000	42
5.	Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach z siedzibą w Pyskowicach	250.780	239.000	21
6.	Biblioteka Publiczna Gminy Kłobuck im. Jana Długosza	35.000	35.000	18
7.	Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Józefa Lompy w Lublińcu	160.000	160.000	24
8.	Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Łaziskach Górnych (dla pow. mikołowskiego)	50.000	50.000	18
9.	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Myszkowie	63.000	75.000	10
10.	Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Pszczynie	105.000	102.000	17
11.	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna im. Ryszarda Kincla w Raciborzu	65.000	66.000	23
12.	Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. Konstantego Prusa w Rybniku	162.900	188.900	20
13.	Miejska Biblioteka Publiczna im. Bolesława Lubosza w Tarnowskich Górach	121.000	121.000	23
14.	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Wodzisławiu Śląskim	145.000	145.000	24
15.	Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Zawierciu	51.900	51.900	27
16.	Żywiecka Biblioteka Samorządowa w Żywcu	80.000	80.000	40

Źródło: Oprac. własne

Analizując niniejsze dane stwierdza się, że wysokość przekazywanych środków finansowych przez starostwa dla bibliotek powiatowych na działalność ponadlokalną nie była w kilku instytucjach wystarczająca.

W czterech powiatach na rok 2018 planowany jest wzrost przekazywanej kwoty (Biblioteka Publiczna im. dr. Władysława Biegańskiego w Częstochowie, Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Myszkowie, Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Raciborzu, Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna im. Konstantego Prusa w Rybniku), w dziewięciu powiatach środki będą wynosić tyle samo, co w ubiegłym roku. Niestety, aż w trzech powiatach przekazane fundusze w 2018 roku są niższe niż poprzednio (Biblioteka Miejska w Cieszynie, Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach z siedzibą w Pyskowicach, Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Pszczynie).

Najniższy poziom finansowania przez samorząd biblioteki powiatowej w odniesieniu do jej sieci bibliotek gminnych występuje w przypadku Biblioteki Publicznej im. dr. Władysława Biegańskiego w Częstochowie. Niskie środki finansowe otrzymują także Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Zawierciu oraz Biblioteka Publiczna Gminy Kłobuck im. Jana Długosza. Najwyższą wysokość środków, w przeliczeniu na liczbę placówek objętych pomocą merytoryczną, władze samorządowe przekazują na działanie Powiatowej Biblioteki Publicznej w Gliwicach. Jedne z wyższych dotacji otrzymują także biblioteki: Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Rybniku oraz Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna

w Lublińcu.

Wielkość środków budżetowych oraz zadania obejmowane dotacjami są określane każdego roku w aneksowanych porozumieniach. Wyszczególnione grupy wydatków w 2017 r. kształtowały się podobnie, jak w latach poprzednich i obejmowały:

- działalność edukacyjną, informacyjną, kulturalną i szkoleniową,
- obowiązkowe opłaty i składki,
- podróże służbowe,
- wynagrodzenie dla pracowników, którym rozszerzono zakres obowiązków o działania na rzecz biblioteki powiatowej,
- udział lub organizację konferencji,
- zakup materiałów i zbiorów.

Pozytywne przykłady współpracy z władzą samorządową można obserwować w wielu książnicach woj. śląskiego. Dodatkowe dotacje pozwalają na organizację konkursów literackich, plastycznych i fotograficznych dla uczestników z całego powiatu (Biblioteka Miejska w Cieszynie, Biblioteka Publiczna Gminy Kłobuck, Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Łaziskach Górnych, Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Pszczynie, Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Raciborzu), konferencji naukowych z zakresu literatury regionalnej dla bibliotekarzy, nauczycieli i regionalistów (Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach z siedzibą w Pyskowicach, Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Pszczynie) oraz organizację wyjazdów bibliotekarzy na Targi książek do Krakowa i Katowic (Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej, Biblioteka Miejska w Cieszynie, Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Wodzisławiu Śląskim, Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Zawierciu).

Konkursy na najlepszą bibliotekę w regionie, organizowane przez biblioteki powiatowe, pozwoliły nagrodzić instytucje wyróżniające się organizowaniem najciekawszych działań czytelniczych w minionym roku (Książnica Beskidzka w Bielsku-Białej), a z kolei na najlepszego bibliotekarza powiatu nagrodzić pracę pracowników biblioteki w ostatnich latach (Biblioteka Miejska w Cieszynie).

Instruktorzy bibliotek powiatowych organizowali spotkania przeprowadzane przez specjalistów, instruktorów biblioteki wojewódzkiej oraz powiatowej. Problematyka szkoleń dotyczyła:

- animacji filmowej w filmach poklatkowych;
- budowania relacji z mediami, kompetencji interpersonalnych i rozwiązywania sytuacji trudnych;
- tworzenia archiwum cyfrowego;
- metodyki pracy z osobami starszymi i dziećmi autystycznymi;
- katalogowania przedmiotowego z użyciem Deskryptorów BN;
- prawa autorskiego i wolnych licencji;
- narzędzi internetowych i technik plastycznych wykorzystywanych w pracy bibliotekarza;
- ochrony danych osobowych;

Warto podkreślić, że dwie biblioteki powiatowe w woj. śląskim (MiPBP w Raciborzu, MiPBP w Wodzisławiu Śląskim) otrzymały dotacje MKiDN w ramach projektu „Partnerstwo dla książki", dzięki którym przeszkoliły bibliotekarzy powiatu w roku 2017. Projekt książnicy w Raciborzu, „Bibliotekarz doskonały", obejmował 12 szkoleń dla pracowników bibliotek publicznych powiatu raciborskiego. Tematyka dotyczyła zarządzania czasem, biblioterapii, profesjonalizmu w pracy z czytelnikiem trudnym i młodzieżą, nauki przez zabawę oraz „sztuki opowiadania". Z kolei w Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej w Wodzisławiu Śląskim poprzez cykl szkoleń „Doświadczenie, wiedza i pomysł – warsztaty dla bibliotekarzy z powiatu wodzisławskiego" uczestnicy poznali specyfikę korzystania z mediów społecznościowych, komunikacji interpersonalnej, ochrony danych osobowych, prowadzenia grup zabawowych i spotkań autorskich.

Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach z siedzibą w Pyskowicach zaproponowała bibliotekarzom cykl szkoleń „Kreatywny bibliotekarz – przepis na sukces małej biblioteki". Pomimo, że działanie nie uzyskało wsparcia MKiDN pracownicy biblioteki powiatowej postanowili go zrealizować samodzielnie, przeszkalając tym samym bibliotekarzy z zakresu promocji i zarządzania małą biblioteką, tworzenia materiałów promocyjnych, prowadzenia działalności regionalnej i animacyjnej. Na uwagę zasługuje także stworzenie przez bibliotekę powiatową wystawy prezentującej

sylwetki patronów roku 2017, ustanowionych przez Sejm, która była wystawiana w bibliotekach regionu gliwickiego.

W minionym roku książnice powiatowe zaprosiły instruktorów biblioteki wojewódzkiej do przeprowadzenia szkoleń z zakresu nowatorskich form promocji czytelnictwa, prowadzenia mediów społecznościowych oraz wykorzystania narzędzi internetowych przydatnych w tworzeniu materiałów informacyjnych bibliotek publicznych. Przeszkolono pracowników bibliotek w powiecie częstochowskim, kłobuckim, lublinieckim, myszkowskim oraz pszczyńskim.

W roku sprawozdawczym liczba wyjazdów instruktorów powiatowych do podległych bibliotek wynosiła od 3 do 158. Kontakt bezpośredni z bibliotekarzami umożliwił wsparcie w przeprowadzeniu inwentaryzacji materiałów, selekcji zbiorów, opracowania rzeczowego, konfiguracji sprzętu komputerowego, organizacji imprez czytelniczych o zasięgu powiatowym i regionalnym oraz wyjaśnienie wątpliwości w interpretacji prawa autorskiego czy ochrony danych osobowych.

Ciekawym działaniem integrującym pracowników instytucji i poznania inspirujących działań w regionie jest praktyka Żywieckiej Biblioteki Samorządowej „Biblioteczne wizyty". Bibliotekarze odwiedzają wybraną placówkę w powiecie, poznają jej księgozbiór oraz działalność i zapoznają się z okolicznymi instytucjami kultury. W 2017 r. żywieccy bibliotekarze odwiedzili Gminne Biblioteki Publiczne w Ślemieniu oraz w Łodygowicach, odwiedzając także tamtejsze miejsca kultury oraz spotykając lokalnych pisarzy.

Z kolei w ramach seminariów wyjazdowych, bibliotekarze z Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Będzinie oraz Biblioteki Miejskiej w Cieszynie zwiedzili Wojewódzką i Miejską Bibliotekę Publiczną w Rzeszowie, Miejską Bibliotekę Publiczną w Żorach, Bibliotekę Miejską w Trzyńcu oraz Bibliotekę Regionalną w Karwinie. Wizyty w książnicach były doskonałymi okazjami do poznania atrakcyjnych rozwiązań, oferty czytelniczej i zwiedzenia budynków instytucji.

Biblioteki powiatowe inicjowały także spotkania dyrektorów bibliotek publicznych, podczas których dyskutowano o bieżących wydarzeniach, wymieniano się sprawdzonymi pomysłami czy komentowano osiągnięte wskaźniki działalności. W niektórych powiatach (będziński, zawierciański, żywiecki) spotkania organizowane są nie tylko w bibliotece powiatowej, ale także w placówkach podległych.

Zainteresowanie starostw powiatowych problemami biblioteki powiatowej i bibliotek w powiecie najczęściej realizowano poprzez kontrolę sprawozdań bibliotek oraz wydatków z dotacji. Dyrektorzy placówek zapraszani byli na posiedzenia Komisji Kultury lub Zarządu Powiatu, aby przedstawić analizę działalności ich instytucji oraz wykaz kosztów finansowych poniesionych podczas realizacji zadań ponadlokalnych. Należy podkreślić, że dwie biblioteki w woj. śląskim – Biblioteka Publiczna im. dr. Władysława Biegańskiego w Częstochowie oraz Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna w Myszkowie, w wyniku prowadzonych rozmów z radnymi i przedstawienia dotychczasowych działań oraz planów na terenie powiatów, uzyskały wyższe dofinansowanie na działania ponadlokalne w 2018 r.

Działania instrukcyjno-metodyczne – poziom powiatowy i wojewódzki

Działania instrukcyjno-metodyczne bibliotek powiatowych w 2017 r., ich metody i formy pracy realizowane były podobnie, jak w latach poprzednich.

Z analizowanych 16 bibliotek posiadających zadania ponadlokalne, dwie książnice nie posiadają pracownika na stanowisku instruktora. Są to Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Łaziskach Górnych i Biblioteka Publiczna Gminy Kłobuck, których dyrektorzy samodzielnie zajmują się koordynowaniem sieci placówek bibliotecznych w ich powiatach. W pozostałych 14 bibliotekach zatrudniano do trzech instruktorów. Należy podkreślić, że także w bibliotekach miejskich przewidziane są stanowiska instruktorów, którzy opieką merytoryczną obejmują swoje placówki filialne. W ramach bibliotek znajdujących się w 19 powiatach grodzkich województwa śląskiego, 17 książnic zatrudnia od jednego do pięciu instruktorów miejskich koordynujących pracę filii oraz współpracujących z biblioteką wojewódzką. Ich liczba jest zdecydowanie większa niż w bibliotekach powiatowych. Najwięcej instruktorów znajduje się w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Zabrzu – pięć osób.

Biblioteki powiatowe najczęściej wykorzystują różne metody pracy (Rysunek 1). Są to: instruktaż, udzielanie porad i konsultacji, organizowanie narad, szkoleń oraz konferencji, inicjowanie działań kulturalnych i edukacyjnych w powiecie, udzielanie pomocy w procesach komputeryzacji placówek i inwentaryzacji zbiorów.

Rysunek 1. Metody pracy instruktorów

Źródło: opracowanie własne

W 2017 roku, instruktorzy powiatowi zrealizowali od 3 do 158 wyjazdów instruktażowych w celu zapewnienia bibliotekarzom bezpośredniej pomocy w kwestiach związanych z komputeryzacją bibliotek, prowadzeniem dokumentacji bibliotecznej i wprowadzeniem nowych modułów systemu bibliotecznego. Instruktorzy brali udział w pracach przygotowawczych i przeprowadzeniu selekcji zbiorów oraz sporządzaniu dokumentacji poskontrowej.

Wyjazdy do bibliotek gminnych wiązały się również z obchodami ich uroczystości i jubileuszy. Instruktorzy uczestniczyli w pracach komisji konkursowych i organizacyjnych ogólnopolskich wydarzeń integrujących środowisko bibliotekarzy i czytelników. Na te okoliczności przekazali materiały promocyjne, informacyjne oraz publikacje.

Instruktorzy bibliotek powiatowych służyli także pomocą w przygotowaniu wniosków o pozyskanie dodatkowych środków na zakup książek i sprawozdawczości z działalności placówek sporządzanej do Głównego Urzędu Statystycznego oraz ogólnopolskiego projektu Analiza Funkcjonowania Bibliotek. Większość udzielanych porad podległym bibliotekom dotyczyła także aktualnych przepisów prawnych istotnych w funkcjonowaniu instytucji i spraw kadrowych. Spotkania z dyrektorami bibliotek gminnych pozwoliły na omówienie bieżących problemów. Przekazywano informacje zdobyte na innych szkoleniach czy warsztatach.

Inną grupą realizacji zadań ponadlokalnych przez biblioteki powiatowe były szkolenia, seminaria, narady z pracownikami instytucji gminnych. W 2017 roku instruktorzy zrealizowali szkolenia z użycia Deskryptorów BN w opracowaniu rzeczowych będących rezultatem ich udziału w dniach otwartych Biblioteki Narodowej w Warszawie.

Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach z siedzibą w Pyskowicach była organizatorem konferencji naukowej skierowanej do szerszego grona uczestników, niż bibliotekarze z podopiecznego terenu. Tytuł spotkania brzmiał „Pasjonaci śląskiej kultury”.

Biblioteki powiatowe w 2017 r. proponowały podległym bibliotekom udział w organizowaniu wspólnych przedsięwzięć czytelniczych i promocyjnych. Dużą popularnością cieszyła się ogólnopolska akcja czytelnicza Narodowe Czytanie Wesela Stanisława Wyspiańskiego. Inne wybrane przykłady to:

- Konkurs na najlepszą bibliotekę w powiecie bielskim – finansowany przez Starostę Bielskiego, Książnicę Beskidzką i Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich Oddział Bielsko-Biała,
- Konkurs na najlepszego bibliotekarza powiatu cieszyńskiego – przeprowadzany co dwa lata przez Bibliotekę

Miejską w Cieszynie;

- Konkurs czytelniczy Bibliomaniak 2017 dla czytelników powiatu cieszyńskiego – zorganizowany przez Bibliotekę Miejską w Cieszynie,
- Konkurs książki mówionej w Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łaziskach Górnych;
- Ogólnopolski konkurs czytelniczy „Świat poezją malowany" organizowany przy wsparciu starostwa powiatu pszczyńskiego;

Biblioteki powiatowe wspierały także procesy komputeryzacji bibliotek. Pomagały w rozwiązywaniu bieżących problemów związanych z obsługą stosowanych systemów lub nowych modułów. Zapewniły pomoc we wdrażaniu i obsłudze nowych systemów, instalacji darmowych i przydatnych oprogramowań oraz aplikacji wykorzystywanych w działach finansowych bibliotek (Będzin, Cieszyn, Rybnik, Tarnowskie Góry). Konsultacje instruktorów dotyczyły również organizacji spotkań dyrektorów (Będzin).

Działania instrukcyjno-metodyczne Biblioteki Śląskiej

Biblioteka Śląska jako instytucja szczebla wojewódzkiego posiada obowiązek ustawowy sprawowania opieki instruktorskiej nad bibliotekami publicznymi woj. śląskiego, co znalazło odzwierciedlenie w odpowiednich zapisach statutowych.

Paragraf 6 ust. 2 pkt. 3 Statutu Biblioteki Śląskiej w Katowicach stanowi, że Biblioteka prowadzi działalność bibliograficzną, dokumentacyjną, wydawniczą, edukacyjną, popularyzatorską i instrukcyjno-metodyczną.

Z kolei paragraf 8 statutu mówi, iż Biblioteka Śląska jest centralną placówką metodyczną dla bibliotek publicznych województwa śląskiego, sprawuje nadzór merytoryczny w zakresie realizacji przez samorządowe biblioteki publiczne zadań, wynikających z przynależności do ogólnokrajowej sieci bibliotecznej. W zakresie działania na rzecz samorządowych bibliotek publicznych realizuje swoje zadania poprzez:

- koordynowanie działalności bibliotek publicznych w celu stworzenia na terenie województwa śląskiego jednolitego systemu informacyjnego, stanowiącego integralną część systemu ogólnopolskiego i globalnego,
- analizowanie stanu i potrzeb samorządowych bibliotek publicznych oraz formułowanie i przedkładanie ich organizatorom ocen, propozycji zmian i usprawnień zgodnie z obowiązującym prawem,
- udzielanie pomocy instrukcyjno-metodycznej i szkoleniowej,
- koordynowanie prac na rzecz czytelnictwa dzieci oraz innych grup specjalnych.

Ustawa o bibliotekach zaciera zasadę komplementarności wobec zadań przypisanych bibliotece stopnia powiatowego i wojewódzkiej. Biblioteki powiatowe są w pewnym stopniu miniaturą biblioteki wojewódzkiej.

Koordynacją prac Biblioteki Śląskiej na rzecz bibliotek w województwie śląskim zajmuje się Dział Instrukcyjno-Metodyczny składający się z 4 instruktorów oraz kierownika Działu.

W organizacji wewnętrznej Działu praktykowany jest dwuobszarowy przydział prac: terytorialny i rzeczowy (specjalizacje). Specjalizacje obejmują następujące zagadnienia: organizacja, zarządzanie bibliotekami, działalność informacyjna, czytelnictwo ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, analizy, statystyka, budownictwo, wyposażenie, automatyzacja procesów bibliotecznych, nowoczesne technologie, doskonalenie zawodowe.

Należy podkreślić, iż specjalizacja pracowników nakierowana jest na czytelnika (użytkownika). Natomiast przydział terytorialny zobowiązuje instruktora do większej odpowiedzialności za biblioteki i rodzi potrzebę spojrzenia na całość instytucji, a nie tylko na jeden wycinek jej działalności.

W przyjętych **celach strategicznych i operacyjnych** na lata **2013–2020** wyróżniano trzy grupy zagadnień:

- doskonalenie modelu współpracy z bibliotekami publicznymi woj. śląskiego, a w tym badanie kondycji bibliotek, sprawowanie organizacyjno-merytorycznego nadzoru i opieki nad bibliotekami, współpracę ze środowiskiem bibliotekarskim i samorządami, współuczestniczenie w tworzeniu regionalnej sieci informatycznej i pomoc bibliotekom w automatyzacji,
- organizacja i wdrażanie systemu doskonalenia zawodowego,
- inicjowanie działań popularyzatorskich, edukacyjnych, kulturalnych oraz promocja zawodu bibliotekarza, biblioteki, czytelnictwa.

W ramach sprawowania nadzoru organizacyjno-merytorycznego, opieki nad bibliotekami oraz współpracy z samorządami w 2017 roku instruktorzy odbyli 93 dni wyjazdowe do bibliotek, samorządów i innych instytucji w celach związanych z funkcjonowaniem bibliotek. Przeszkolono 812 osób, a w szkoleniach i zajęciach edukacyjnych instruktorów Działu Instrukcyjno-Metodycznego realizowanych poza Biblioteką Śląską uczestniczyło 244 bibliotekarzy.

Kontakty dotyczyły przede wszystkim wyjazdów szkoleniowych, organizowanych dla bibliotekarzy w województwie śląskim, jak i podejmowania udziału we własnym rozwoju zawodowym. Uczestnictwo w seminariach, konferencjach organizowanych przez biblioteki powiatowe pozwalają poszerzać wiedzę instruktorów i integrować środowisko zawodowe. Instruktorzy interweniowali także w sytuacjach bibliotek na terenie powiatów, gdy zachodziła konieczność spotkań z władzami samorządowymi i rozwiązywania spornych kwestii. W takich wizytach uczestniczył dodatkowo dyrektor Biblioteki Śląskiej.

Dużym zainteresowaniem wśród bibliotek podległych cieszyła się współpraca w redagowaniu platformy internetowej Śląski Pegaz.

Portal „Śląski Pegaz”

Portal internetowy Śląski Pegaz to platforma inicjatyw bibliotecznych, gdzie bibliotekarze dzielą się ciekawymi praktykami oraz działaniami realizowanymi dla czytelników. To także źródło informacji o aktualnych spotkaniach czy projektach, w których biblioteki mogą brać udział. Dodatkowo raz w miesiącu przygotowywany jest newsletter „Śląski Pegaz” wysyłany do subskrybentów serwisu. Zawiera on podsumowanie wydarzeń miesiąca. W 2017 r. zamieszczono na platformie łącznie 664 wpisy, w tym 477 artykułów oraz 187 informacji w dziale aktualności. Portal stanowi nie tylko miejsce dzielenia się informacją o bibliotekach, ale także materiałami multimedialnymi o tematyce bibliotecznej.

Działania merytoryczne obejmowały także koordynowanie dotacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego na zakup nowości wydawniczych dla bibliotek publicznych w 2017 r. Dotacja dzielona była pomiędzy wszystkie biblioteki samorządowe woj. śląskiego. Praca instruktorów polegała na zliczeniu przyznanych kwot w tabelach nadesłanych przez Bibliotekę Narodową, wysłanie podziału dotacji do Biblioteki Narodowej oraz instruktażu w sprawie wypełniania wniosku na zakup dotacji.

W ramach innych działań merytorycznych można było wyróżnić koordynowanie:

- działania konsorcjum internetowej platformy zbiorów elektronicznych IBUK, do której dostęp mają czytelnicy zrzeszonych w konsorcjum bibliotek,
- projektu „Analiza Funkcjonowania Bibliotek”,
- przyznania Nagrody Śląskiego Środowiska Bibliotekarskiego im. Józefa Lompy,
- wypełniania sprawozdawczości GUS w województwie śląskim,
- popularyzowania Agendy 2030 ONZ jako środka promocji działań bibliotek publicznych,
- promocji działań bibliotek publicznych i naukowych oraz udziału ich przedstawicieli w 83. Światowym Kongresie Bibliotek i Informacji IFLA we Wrocławiu.

Tematyka organizowanych i przeprowadzonych działań edukacyjnych dla bibliotekarzy z bibliotek województwa śląskiego przedstawia się następująco:

- bezpłatne narzędzia do tworzenia materiałów promocyjnych bibliotek,
- wykorzystanie mediów społecznościowych przez biblioteki,
- gamifikowanie literatury pięknej na smartfonach,
- innowacyjne metody pracy z czytelnikiem (szkolenie w ramach projektu grantowego „Polsko-Ukraińskie Spotkania Bibliotekarzy", grant pozyskany z Instytutu Książki w ramach programu „Partnerstwo dla książki"),
- katalogowanie zbiorów z użyciem Deskryptorów BN w programie Sowa,
- Infrastruktura bibliotek 2016-2020.

Odpowiadając na potrzeby bibliotek w województwie śląskim, nie tylko publicznych, ale również pedagogicznych i naukowych, zorganizowano następujące szkolenia: Akcja BILANS 2016 w samorządowych instytucjach kultury – wybrane zagadnienia i nieprawidłowości. Jak przygotować bibliotekę na zmiany wynikające z RODO? Teoretyczne i praktyczne aspekty zawierania umów licencyjnych przez biblioteki; Prawo pracy dla bibliotekarza. Prelegentami byli wykwalifikowani pracownicy bibliotek: Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Krakowie, Biblioteki i Zasobów Informacyjnych Hogan Lovells w Warszawie, Instytutu Książki w Krakowie, Ośrodka Informacji ONZ w Warszawie oraz kancelarii prawnej w Warszawie.

Warsztaty prowadzone przez instruktorów dotyczyły innowacyjnych form promocji czytelnictwa, wykorzystania bezpłatnych narzędzi internetowych w tworzeniu materiałów promocyjnych przez biblioteki, wykorzystania mediów społecznościowych oraz Agendy 2030 ONZ w promocji działań książnic. W spotkaniach wykorzystywano laptopy oraz tablety Biblioteki Śląskiej.

Organizacja dorocznej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Publicznych Województwa Śląskiego było okazją do integracji kadry zarządzającej i wymiany doświadczeń. W programie konferencji znalazły się tematy: stanu i działalności bibliotek publicznych województwa śląskiego w 2016 r. w świetle danych statystycznych oraz sprawozdań opisowych, projektu rzeczniczego International Advocacy Programme IFLA, 83. Światowego Kongresu Bibliotek i Informacji IFLA we Wrocławiu, Śląskiego Szlaku Literackiego oraz zmian w dotacji na zakup nowości wydawniczych w 2017 r.

Działalność metodyczna Działu polegała także na przygotowywaniu opinii, zestawień metodycznych i materiałów dydaktycznych. Przygotowane pisma dotyczyły działalności bibliotek publicznych woj. śląskiego w 2017 roku, połączenia bibliotek publicznych woj. śląskiego z innymi instytucjami, podsumowania realizacji wraz z rozliczeniem finansowym projektu grantowego „Polsko-Ukraińskie Spotkania Bibliotekarzy", rankingu zamożności wszystkich województw w związku z wysokością wkładów własnych wymaganych przy składaniu wniosku o dofinansowanie zakupu nowości wydawniczych dla bibliotek publicznych.

Poradnictwo dla bibliotek dotyczyło zagadnień prawnych związanych z ich funkcjonowaniem (kiermasze w bibliotekach, dodatki stażowe, depozyty, skontrum, opis bibliograficzny z użyciem Deskryptorów BN), wnioskowania do programów dotacyjnych Biblioteki Narodowej, Instytutu Książki oraz aplikowania do konsorcjum IBUK i NASBI.

W 2017 r. Biblioteka Śląska otrzymała środki finansowe z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego na realizację projektu Polsko-Ukraińskie Spotkania Bibliotekarzy w ramach programu Partnerstwo dla książki. Wydarzenie odbyło się w dniach 5-7 czerwca 2017 r. w Katowicach. Rekrutacją bibliotekarzy z Ukrainy zajęło się Stowarzyszenie Ukraińskiej Biblioteki. Podczas prezentacji, stolików eksperckich oraz seminarium wyjazdowego polscy oraz ukraińscy bibliotekarze poznali atrakcyjne metody popularyzacji czytelnictwa oraz wykorzystania nowych technologii.

Należy wspomnieć, iż instruktorzy Biblioteki Śląskiej brali także czynny udział w spotkaniach i naradach organizowanych przez biblioteki powiatowe. Przeprowadzali tam zajęcia z interesujących dla biblioteki w danym powiecie tematów. Poruszane zagadnienia dotyczyły m.in. analiz wyników pracy bibliotek na tle osiągnięć placówek w województwie, programów grantowych, wykorzystania nowych technologii i metod promocji czytelnictwa w bibliotekach, programu Analiza Funkcjonowania Bibliotek.

Pracę merytoryczną instruktorów wspomagały inne działy Biblioteki Śląskiej, np. Dział Informatyczny, Integracyjno-Biblioterapeutyczny, Promocji, Gromadzenia i Opracowania Zbiorów oraz Dział Prawny.